

2025:2

doi: 10.63310/edu.2025.2.54825

Bilder av svensk skola i SVT — En kritisk analys baserad på tv-serierna *Vem mördade skolan?* och *Det svenska skolexperimentet*

Anna-Carin Bredmar

Linnéuniversitetet
<https://orcid.org/0000-0002-5844-3758>
anna-carin.bredmar@lnu.se

Katarina Ellborg

Linnéuniversitetet
<https://orcid.org/0000-0003-4032-7932>
katarina.ellborg@lnu.se

Mass media is a powerful social institution that establishes dominant discourses about social practices. This study is a multimodal critical discourse analysis of two TV series depicting the Swedish school system, broadcast by the Swedish public service broadcasting company (SVT) before the 2022 election. The study aims to critically examine the discursive construction of the Swedish school as it evolves in public service. It explores how these dominant discourses influence school practices and the broader societal debate on education. The study also addresses the media's challenge of being easily accessible while conveying complex phenomena. The results show that the TV series construct and reinforce a dominant discourse of a school crisis. From a power perspective, the TV series construct a dichotomy between power as the ability to act within school versus power as knowledge about school. The school's implementation arena is presented as a consequence of its formulation arena. The conclusion discusses the need for awareness of the media's influence on perceptions of Swedish schools, the importance of engaging with possible alternative discourses, and the necessity of strengthening operational perspectives in the school debate.

Keywords: multimodal kritisk diskursanalys, publik service, skoldebatt, television, utbildning.

Inledning

På frågan om vem som har makt över skolan svarar ofta verksamma lärare att det är politikerna, cheferna eller förvaltningen som har eller äger makten (Åberg & Lenz Taguchi, 2009). Lärare har att förhålla sig till nya villkor såsom besparingar, omorganisationer och styrdokument (Sundberg, 2021). Den strukturella makt som bygger på samhällelig organisation av myndigheter och deras beslut, är en kännbar realitet i svensk skola.

Trots att inflytande över skolan företrädesvis utövas genom politiska beslut, realiserar dessa beslut främst av de aktörer som dagligen vistas i verksamheten. Denna uppdelning mellan strukturell makt och vardaglig praktik har beskrivits som skolans formulerings- respektive realiseringsarena (Lindensjö & Lundgren, 2000; Lundgren, 1972; Sundberg, 2021). På formuleringsarenan återfinns exempelvis politiker, forskare eller journalister medan lärare, rektorer och elever befinner sig på realiseringsarenan. Det vill säga, de sistnämnda har, som aktiva i verksamheten, möjlighet att handla i skolan (Bredmar, 2014). Dock påverkar diskurser som etableras på formuleringsarenan den praktik som produceras, och styr därmed handlingsutrymmet på realiseringsarenan.

Strukturell makt innebär dock inte enbart att verksamheten är underkastad växlande politiska beslut utan även att den kan förändras av samhällsmedborgare via demokratiska val. Svensk skola som politisk reformarena och professionell praktik är tätt sammanflätad med det svenska samhället och dess medborgare (Sundberg, 2021). I det svenska kunskaps- och informationssamhället har skolan utvecklats till en central samhällsinstitution, vilket lett till att kriser i samhälle och skola alltmer knutits samman. Skolan och samhällets problem har blivit varandras angelägenheter, så att samhällsproblem omvandlas till utbildningsproblem som förväntas lösas av skolan liksom det omvända (Landahl et al., 2021). Sundberg (2021) konstaterar att skolfrågor är såväl värdeladdade som personligt engagerande.

Skolan är också flitigt debatterad i media (Bagger & Lillvist, 2021; Landahl et al., 2021; Stark, 2019). Samtidigt visar forskning att medias rapportering tenderar att bli onyanserad (Folke-Fichtelius, 2003) och därmed bidra till en förenklad och polariserad skoldebatt (Edling, 2020). Bagger och Lillvist (2021) skriver: ”En effekt av medialiseringen av utbildning är att den påverkar vilka problem som anses ha nyhetsvärde” (s. 47).

I föreliggande studie är fokus på tv-mediets multimodala representation av svensk skola under våren valåret 2022. Inför det svenska riksdagsvalet producerade och sände Sveriges Television (SVT) två tv-serier som belyser svensk skola ur ett reformhistoriskt perspektiv: *Vem mördade skolan* (VMS) och *Vetenskapens värld: Det svenska skolexperimentet* (DSS).¹ Att SVT väljer att sända VMS och DSS under valåret kan förstås som en medveten satsning i linje med public serviceuppgiften (regeringen.se). Genom de båda tv-serierna har SVT möjlighet att utöva inflytande över hur skolan framställs för en stor grupp medborgare (Wallengren, 2001).

Syfte

Syftet med studien är att problematisera diskursiva konstruktioner av svensk skola som kommer till uttryck i public service. Med hjälp av multimodal kritisk diskursanalys (*multimodal critical discourse analysis*, MCDA) granskas hur maktstrukturer produceras och reproduceras i de två tv-serierna.

Detta görs genom att diskutera metaforer och undersöka de subjektspositioneringar och maktrelationer som medverkande tilldelas i de båda SVT-produktionerna. Studiens fokus är därmed hur bilderna av skolan reproduceras i de studerade fallen och vilka konsekvenser de kan tänkas få, snarare än om de är befogade eller inte. De bilder av svensk skola som framträder ur analysen diskuteras avslutningsvis i relation till SVT:s folkbildningsuppdrag.

Litteraturöversikt

Medias generella makt och påverkan på det publika samtalet har lyfts fram i flertalet studier (se t.ex. Hackett, 2001; Nabi & Oliver, 2009; Newman & Clarke, 2009; Strömbäck, 2008). Strömbäck (2019) skriver till exempel: “*Vad* medierna uppmärksammar och *hur* de uppmärksammar olika händelser och processer, aktörer och institutioner, kan därför få stor betydelse för människors verklighetsuppfattning och opinionsbildningar” (s. 171). Därmed kan medias framställning av skolan antas påverka allmänhetens uppfattning om skola och utbildning (Berliner & Glass, 2014; Rönnberg et al., 2013).

¹<https://www.svtplay.se/vem-mordade-skolan>; <https://www.svtplay.se/vetenskapens-varld-det-svenska-skolexperimentet>

Flera internationella studier har berört medias inflytande över utbildningspolitik, skolpraktik och skoldebatt i till exempel USA (Andersson, 2007) och Storbritannien (Franklin, 2004). Medias fokus på svensk skola och utbildning har en lång historia (Hultén, 2019). Samtidigt påpekar Stark (2019) att förekomsten av svensk forskning som diskuterar diskrepans mellan svensk skolpraktik och mediediskurs samt konsekvenser av hur denna mediaskildring sker är begränsad, vilket motiverar föreliggande studie.

De senaste decennierna har PISA-resultat (Lundahl & Seder, 2020; Rehnberg, 2020) och rapporteringen om en svensk skola i kris (Landahl et al., 2021; Melander, 2004) dominerat skoldebatten. Landahl et al. (2021) beskriver hur medialogiken för skolkrisbudskap kännetecknas av att krisen är förknippad med brådska och att stå inför avgörande vägsval präglade av katastrof eller succé. Andra huvuddrag i mediedebatten är media som språkrör för Skolinspektionen (Rönnerberg et al., 2013) liksom konspirationsteorier om ”det pedagogiska etablissemangen” som skolkrisers orsak (Magnússon, 2021).

Merparten av studier av medias relation till skola fokuserar på dagstidningar. Dessa har bland annat berört hur lärare framställs i media (Hansen, 2009; Ulmer, 2016; Wiklund, 2006) och hur lärarutbildning debatterats och representerats (Edling & Lijestrand, 2020). I detta sammanhang konstaterar Edling (2020, s. 77) att svenska lärare ofta beskrivs som ”offer”, till skillnad från anglo-amerikanska lärare som beskylls för att vara en del av orsaken till skolans problem (Baroutsis, 2019). Samtidigt konstaterar Wiklund (2018) att ”The performativity and teacher-as-problem discourse, as well as the international teacher bashing tendencies now seem to operate on the Swedish teacher as well” (s. 129). Wiklund menar dock att denna utveckling även skulle kunna leda till att fler lärare reagerar och erbjuder alternativa berättelser utifrån sin profession. Wiklunds studie är en granskning av Dagens Nyheters rapportering om skola i samband med valåren 1998 och 2014.

I det svenska medielandskapet innehar public service en särställning (Weibull & Wadbring, 2020). Tillexempel visar den nationella SOM-undersökningen 2019 att över 70 procent av befolkningen har ganska stort eller mycket stort förtroende för SVT.² Detta kan jämföras med exempelvis *Dagens*

2 <https://snd.se/sv/catalogue/dataset/2020-111-1>

Nyheter och *FaceBook* vars motsvarande siffror i samma undersökning är 40 respektive fem procent. SVT är en skattefinansierad verksamhet i allmänhetens tjänst (Weibull & Wadbring, 2020) vars utbud ska vara tillgängligt för alla och präglas av folkbildningsambitioner (regeringen.se).³ Televisionens möjlighet att via ljud och rörlig bild nå ut brett med sitt budskap (Bednarek, 2015) gör den till ett kraftfullt berättartekniskt verktyg.

I detta sammanhang är SVT att betrakta som en kunskapsproducerande och värdeformerande samhällsinstitution (Wiklund, 2018) i etablerandet av såväl explicita som implicita diskurser om den sociala praktik (Bednarek, 2015) som skola och utbildning utgör (Wiklund, 2006). De båda SVT-produktionerna DSS och VMS används här som fall (Denscombe, 2017) i en multipel fallstudie (Bryman & Bell, 2017) för att undersöka och problematisera hur diskurser om svensk skola konstrueras och representeras för allmänheten via tv-mediet.

Metod

Diskursanalys är en tolkande vetenskap som undersöker mening i social praktik utifrån texters karaktär i relation till hur, i vilket sammanhang och av vem de framställts och konsumeras (Kress, 2011). Skola är en typisk social praktik då den karaktäriseras av såväl vedertagna traditioner som att vara i ständig förändring (Sundberg, 2021). I linje med Kress görs här en MCDA där tv-serierna analyseras som meningsskapande texter om svensk skola inbäddade i en diskursiv praktik, där SVT är producent och allmänheten är avsedd konsument. Diskursanalys är en vanligt förekommande metod i undersökningar av relationer mellan media och utbildning (se till exempel Bagger & Lillvist, 2021; Cohen, 2010; MacLure, 2003; Piazza, 2014; Reimers, 2014) och är därmed en vedertagen och etablerad metod för denna typ av studie.

Diskursanalys

Diskurser avser "allt som sägs, skrivs och görs inom en institutionell sfär" (Berglez, 2019, s. 232). Diskursen är alltid en rekontextualisering av sociala praktiker (van Leeuwen & Wodak, 1999). Rekontextualisering sker då en händelse återberättas, eftersom händelsen i och med det berättas på nytt i ett nytt sammanhang. I denna studie granskas de båda tv-serierna som rekontextualiseringar

³ <https://www.regeringen.se/myndigheter-med-flera/sveriges-television/>

av svensk skola, vilket innebär att analysen avgränsats till framställningen i sig och utelämnat kopplingar till andra omgivande kontexter. Diskursanalysen studerar alltså inte händelser i sig utan representationer av händelser som förmedlas via text (Bednarek, 2015; Ringström 2014). Representationerna står alltid i relation till fenomen i verkligheten, det vill säga de är alltid representationer av någonting. Representationer fungerar på två sätt: dels föreskriver de kategorier, dels har de en påtvingande karaktär genom att tränga undan alternativa diskurser (Höijer, 2017). Media ska dock inte tolkas som "injicerande" (Berglez & Olausson, 2008, s. 131) då mottagaren har en aktiv roll som avkodare och meningsskapare.

Multimodalitet

Att tv-mediet är multimodalt, innebär att mediering sker via flera olika slags semiotiska resurser (Eriksson & Machin, 2019), såväl lingvistiska som visuella och auditiva teckenbärare fungerar som medierande redskap (Säljö, 2013). Valet av mode (uttryckssätt) är, enligt Kress (2011), centralt för formerandet av kunskap och ideologier. Multimodala berättarverktyg är starkt värde- och kunskapsformerande. Kress (1993) framhåller att ideologisk påverkanseffekt på mottagaren förstärks då flera modaliteter samspelar i samma text. MCDA används här för att synliggöra SVT:s nyttjande av meningsbärande resurser i multimodalt berättande om svensk skola. Avsikten är inte att i detalj och var för sig redogöra för de olika teckenbärande modaliteterna (Kress, 2011) utan att visa på hur de olika semiotiska resurserna samspelar eller kontrasterar varandra för att realisera diskurser (Machin, 2013). Detta innebär att diskurser inte nödvändigtvis sägs rakt ut med ord men förstärks exempelvis i val av kameravinklar, miljöer, ljussättning och bakgrundsmusik.

Kritiskt perspektiv

En diskurs kan förstås som "the language used in representing a given social practice from a particular point of view" (Fairclough, 1995, s. 56). Diskurser berättar för oss varför specifika texter bidrar till rimliga sätt att handla i världen (Ledin & Machin, 2017). Följden av dominerande diskurser är därmed att de leder till normerande praktiker. I den här studien anlägger vi ett maktperspektiv i enlighet med Foucault (1993) som menar att diskurser tar sig uttryck i representationer som i sig fyller ideologiska funktioner vilka gynnar eller missgynnar grupper i samhället. Begreppet ideologi syftar på dominerande och naturaliserade intressen och makt som gömmer sig både i samhällets institutioner och i vardagsspråket (Fairclough, 2003). Den kritiska diskursanalys som här

genomförs uppmärksammar tillexempel vilka identiteter och värden som tillskrivs, ersätts eller utelämnas i framställningen av svensk skola. Likaså granskas de metaforer som används i SVT:s framställningar. Metaforer används för att beskriva ett fenomen i (förenklade) termer av något annat och bidrar därmed till att förstärka specifika perspektiv (Lakoff & Johnsson, 2008). En sådan kritisk belysning av textens underliggande maktrelationer (Berglez, 2019) kan bidra till att synliggöra de ideologier som döljer sig i användandet av olika semiotiska resurser (Ledin & Machin, 2017).

Då en kritisk diskursanalys studerar hur rådande maktstrukturer reproduceras är den inte att betrakta som neutral (Fairclough, 1995). Tolkningar är därmed influerade av forskares förförståelse. I föreliggande studie görs tolkningarna i dialog mellan två forskare från olika samhällsvetenskapliga discipliner, dels utbildningsvetenskap, dels företagsekonomi. För att åstadkomma vetenskaplig reliabilitet i tolkningsarbetet har de intersubjektiva tolkningarnas koherens, öppenhet och kontextualitet varit viktiga kriterier att uppnå (Ekström & Johansson, 2019). Detta förutsätter en pendling mellan del och helhet i tolkningen, något som gjorts i denna studie bland annat genom att redogöra för såväl subjektspositioneringar (van Leeuwen, 2013) som den helhetsbild av svensk skola till vilken dessa bidrar.

Genomförande

Som ett första steg i vår analys tog vi del av tv-serierna i sin helhet och gjorde anteckningar om metaforer, övergripande innehåll i rekontextualiseringen samt framträdande visuella, auditiva och skriftliga tecken i representationerna. Mellan varje episod gjorde vi gemensamma reflektioner. Vi identifierade kategorier av medverkande, såsom forskare, lärare och elever. Dessa benämns fortsättningsvis som aktörer.⁴

Som ett andra steg analyserades aktörernas subjektspositionering (van Leeuwen, 2013). Subjektspositionering innebär de identiteter och roller som erbjuds aktörer inom en diskurs (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). I detta fall, de positioner som aktörskategorierna tilldelas av tv-producenterna i rekontextualiseringen av svensk skola. I denna fas gick vi systematiskt igenom episoderna och gjorde aktörsspecifika anteckningar med tidsangivelser. För att synliggöra

4 Benämningen aktör ska förstås som medverkande som agerar i en tilldelad och regisserad roll.

respektive aktörskategori subjektspositionering analyserade vi materialet utifrån nedanstående begrepp (Eriksson & Machin, 2019; Machin 2013):

- *Substitution* - På vilka sätt förstärker representationen aktörers roller eller egenskaper? Det vill säga funktioner som förhöjs och drag som betonas i texten.
- *Deletion* - Vad i den sociala praktiken utelämnas? Det vill säga vad tittarna inte får ta del av i berättelsen.
- *Addition* - Detta begrepp handlar i motsats till deletion om att analysera vad som adderats för att förstärka ett perspektiv såsom musik, kommentarer eller grafik.
- *Rearrangement* - Kronologiska förändringar som gjorts i rekontextualiseringen av ett händelseförlopp. Det kan också innebära att avsändaren sammanfört element av exempelvis bilder och ljud som inte är relaterade till den sociala praktik de är hämtade ifrån.
- *Repetition* - Inslag som medvetet återkommer och upprepas i texten för att förstärka ett budskap.
- *Purpose* - Hur framställs den sociala praktikens syften? Exempelvis kan vissa syften betonas framför andra i texten. Avsändaren väljer att belysa vissa perspektiv och avstå från andra.
- *Reaction* - Detta begrepp handlar om att aktörers reaktioner betonas och återkommer i texten, såsom fokus på ansiktsuttryck, gester eller auditiva uttryck.

Utifrån konstruktionen av de olika aktörskategorierna drog vi avslutningsvis slutsatser om vilka bilder och diskurser av svensk skola som framträder i tv-serierna. De båda programmen har i vår multipla fallstudie (Bryman & Bell, 2017) tillsammans hanterats som representationer för SVT:s bilder av svensk skola. Detta innebär att de inte ställts mot varandra för att jämföra likheter och skillnader. I den händelse de berättartekniska verktygen för att framställa aktörer skiljer sig avsevärt mellan fallen redogörs dock för detta.

I resultatet presenteras ett urval av representativa och signifikanta utsnitt med avsikt att synliggöra hur olika modaliteter samverkar för att producera både explicita och implicita skoldiskurser. Därefter följer en diskussion om dominerande diskurser i relation till svensk skola och slutsatser om möjliga konsekvenser av medias rekontextualisering.

Etiska överväganden

För att stärka studiens reliabilitet har vi i resultatavsnittet valt att skildra utsnitt ur det empiriska materialet. Avsikten är att uppnå transparens i analysförfarandet. Detta har föranlett etiska överväganden angående balansen mellan granskning av den berättartekniska framställningen och risken att utlämna enskilda personer och händelser. Eftersom vår avsikt är att avtäckta snarare än att bidra till rådande diskurser har vi lagt oss vinn om att vår redogörelse av utsnittet i så hög grad som möjligt ska återge tv-programmens framställning. I de fall medverkande beskrivs med namn och bild har dessa presenterats på samma sätt som i tv-serierna. Rättigheter att använda bildmaterial har inhämtats från SVT.

Fallbeskrivning av tv-serierna

De fall som valts ut behandlar båda svensk skola men via olika genrer: *infotainment* (VMS) respektive *populärvetenskap* (DSS).⁵ Genre är ett “slags kontrakt” (Ekström & Moberg, 2017, s. 43) mellan producent och publik som definierar vad åskådaren erbjuds. Dessa definieras av såväl programförklaringar som förhandsreklam, recensioner och berättelser från människor som sett produktionen. Val av genre blir således både föreskrivande och beskrivande då den sätter ramar för producenters handlingsutrymme å ena sidan och konsumenters förväntningar å andra sidan (Ekström & Moberg, 2017).

Vem mördade skolan?

I VMS kombineras kunskapsförmedling med underhållning och programmet kan därmed förstås som tillhörande genren *infotainment* (Savolainen, 2022). VMS leds av den populäre komikern Jesper Rönndahl. Här kan kändisskap förstås som bidragande till programmets relevans (Strömbäck, 2019). Infotainment som bygger på satir är en alltmer vedertagen och framträdande tv-genre, vars främsta syfte är att underhålla. Samtidigt kan satir bidra till kritisk reflektion hos tittarna (Stiernstedt, 2014). Satir kopplas också till viljan att skapa delade värderingar, samhällskritik och förändring (Fletcher, 1987). Undertiteln på VMS är *Satirserie med Jesper Rönndahl* och sökorden som räknas upp är i första och andra hand: “underhållning” och “humor” och i tredje och fjärde hand “samhälle” och “val 2022”. I enlighet med satirens logik lånas och förhöjs grepp från andra genrer

⁵ För ytterligare information om materialet se Bilaga 1.

för att uppnå komiska effekter (Simpson, 2003). VMS är uppbyggt utifrån en true-crime-logik som tittare kan känna igen från deckarvärlden. Precis som i ett kriminaldrama får tittaren följa med i en brottsutredning som leds av narrativets protagonist. Rönndahl agerar som detektiv och sanningssökare i jakten på skolans mördare. Allvar och lek blandas för att hålla intresset vid liv hos tittaren. Berättartekniken vänder sig till en bred målgrupp och tv-serien når cirka en halv miljon tittare.

Vetenskapens värld: Det Svenska skolexperimentet

DSS är producerat av SVT *Vetenskap* och avsnitten sänds inom ramen för det etablerade och kunskapsförmedlande formatet *Vetenskapens värld*.⁶ Genrekontraktet kan därmed tänkas innehålla en förväntan om forskningsbaserad information i linje med ett informationsinriktat utbildningsprogram (Wallengren, 2005) där tittarna förväntas söka vetenskapliga belägg snarare än underhållning. Till det här formatet hör exempelvis Utbildningsradions programutbud. DSS marknadsförs med sökorden: "fakta", "vetenskap" och "samhälle". I denna populärvetenskapliga genre finns ingen synlig programledare för tittarna. Narrativet framförs istället av en speakerröst. I det dokumentärrealistiska anslaget varvas intervjuer med klippbilder och arkivmaterial vilket ger programmet en framtoning av faktakarakter, det vill säga, åskådaren kan anta att det som visas är "representationer av verkliga händelser" (Wallengren, 2005, s. 25). Sammantaget lockar DSS knappt hälften så många tittare som VMS, cirka 200 000.

Trots sina olika genrer liknar programmen varandra tematiskt. Båda kretsar innehållsligt främst kring strukturella utbildningsreformer från 80-talet och framåt, såsom betygssystem och ägandereformer, vinster i välfärden och new public management. Exempel på episodrubriker där programmen behandlar motsvarande reformer är "*Hämnaren i Rom*" - *Betygssystemet* (VMS) och *Maxa betygen* (DSS) samt "*Julkonspirationen*" - *Friskolereformen* (VMS) och *Friskolorna och glädjebetygen* (DSS).

6 Notera att föreliggande analys endast gjorts på de förinspelade avsnitten och inte på det Eftersnack som hålls i Vetenskapens värld's studio som en kommentar till produktionen.

Resulat

Båda programmen etablerar redan på titel-nivå starka metaforer om svensk skola, i det ena fallet (VMS) berättar titeln att skolan är mördad (frågan är bara av vem) och i det andra fallet (DSS) att den svenska skolan bygger på ett experiment, det vill säga att den utsätts för försök med oviss utgång. Metaforerna, som död och experiment, erbjuder tittaren att anta förenklade perspektiv för att närma sig ett komplext fenomen (Lakoff & Johnson, 2008). Metaforens funktion blir här att upplysa tittaren om vad den kan förvänta sig och riktar uppmärksamheten mot en skola i kris. På så vis blir programmen inbäddade i en språk- och samhällsgemenskap, som bidrar till ideologiska konstruktioner (Berglez, 2019) om svensk skola.

Nedan följer resultatet av analysen av subjektpositioneringar för forskare, politiker, skolledare, lärare, och elever och deras relation till SVT:s representation av svensk skola.

Subjektpositionering av forskare

DSS har lagt sig vinn om att ha en bred representation av forskare vilket är i linje med programidén som fakta- och forskningsbaserad. Antalet forskare i relation till programtid är avsevärt större i DSS än i VMS. Utifrån genrekontraktet representeras forskare mer objektivt i DSS genom att de filmas på distans, oftast i helfigur eller genom att de inte syns i bild utan endast hörs. Forskare i VMS positioneras i högre grad som samtalspartner. Intervjuer arrangeras ofta som ett samtal där både programledare och forskare syns i bild. Relationen mellan tittare och forskare får på så vis karaktär av bundsförvanter i VMS. I båda programmen byggs därmed positioneringen av forskare som tillitsfull kunskapskälla upp fast på olika sätt, genom distans (DSS) respektive närhet (VMS) (purpose).

I VMS representeras forskarsamhället företrädesvis av Anna-Karin Wyndhamn, lektor i pedagogik. Hon anges som huvudkälla av programledaren Rönndahl och konstrueras som en saklig samarbetspartner i Rönndahls mordutredning. Han menar att det är till henne han vänder sig för att få förtydliganden och kunskap. Rönndahl säger till tittarna: "Hon vet sjukt mycket och kan förklara för mig". En förtroendefull relation arrangeras mellan henne och publiken genom att hon tilltalas med förnamn och visas i närbild. Genom både tal, tidsmässigt utrymme liksom miljöer och olika attribut som adderas, lyfts hon fram som en auktoritet (addition). Ett exempel på ersättning sker då Wyndhamn tilldelas hög status genom att hon i bild kommer gående mot en herrgård iförd päls och med två resliga hundar (substitution). Rönndahl går vid hennes sida och de samtalar om

varför hon ska ha dessa attribut. På så vis blir tittarna uppmärksammade på att hundarna och herrgården inte är hennes. Möjliga tolkningar till detta val av positionering är därmed både som ett skämtsamt inslag, i linje med genren, liksom en förstärkning av en enskild forskares status och legitimitet. Positioneringen av Wyndhamn kan tolkas som ett sätt att markera glamour runt den forskare som ges den enskilt mest framträdande positionen i programmet. Även om det kan förstås som en drift med forskare från Rönndahls sida fortsätter samtalet kort därefter i en av herrgårdens salonger med en mer seriös framtoning. Wyndhamns ansikte i profil filmas i extrema närbilder med kraftfull ljussättning i likhet med en artist (substitution). I denna framställning, där en forskare intervjuas med tillägg såsom en stor svart flygel och uppstoppad svan, positioneras skolforskare som kunskapsbärande, sofistikerade personer som rör sig i sobra miljöer (addition). Detta är ett exempel på hur tv-mediets semiotiska resurser samspelar för att kommunicera forskningens position i relation till svensk skola.

Figur 1

Programledare Jesper Rönndahl och forskaren Anna-Karin Wyndhamn i VMS.

Not. Foto: SVT

Den tillit till forskare som etableras i VMS bygger främst på etablerandet av en personlig relation med tittaren och inte på akademiska meriter (delition). Wyndham är lektor i pedagogik, övriga deltagande forskare har högre akademiska titlar. I DSS etableras tillit till forskare på mer objektiva

akademiska grunder. Till exempel presenteras Christian Lundahl, professor i pedagogik, i den mest framträdande forskarrollen.

I linje med genrekontraktet i DSS används metaforen experiment, vilket leder tankarna till forskning och syftar på så vis till att etablera trovärdighet (purpose). Metaforen är dock dubbel och associeras också till att pröva sig fram och manipulera. Denna ingångsmetafor kombineras även med en spelmetafor. I DSS skildras Lundahl som spelledare (substitution). Han är placerad i ett folktomt klassrum bakom ett brädspel med tärningar, spelmarker och spelkort. Budskapet om forskarrollen som upphöjd, styrande och dömande förstärks genom dessa tillägg (addition). Spelet får ett starkt pedagogiskt symbolvärde då det både används som pedagogisk modell för att beskriva de olika skolreformerna liksom som metafor för hur skolan hanterats av beslutsfattare. I sin positionering, som representant för forskarsamhället, konstrueras forskare som övervakande spelledare i ett pågående skolexperiment. Filmsekvenser med Lundahl i rollen som spelledare återkommer genom hela programserien, ett exempel på berättarteknisk förstärkning (repetition).

Figur 2

Forskaren Christian Lundahl i DSS

Not. Foto: SVT

I de båda programmen konstrueras en diskurs om konsensus inom forskarsamhället kring skolans tillstånd och vad som orsakat krisen. Forskarna Ingrid Carlgren och Ulf P Lundgren, båda

professorer i pedagogik, särskiljs dock genom den subjektspositionering de tilldelas i VMS. Carlgren och Lundgren representeras med resurser som avskärmar dem från det forskarkollektiv de tillhör. Båda omnämns i tal som "det pedagogiska etablissemangen" (substitution).

Carlgren filmas när hon går ut med sin hund. Hon presenteras med en skogsdunge som fond, klädd i anorak, jeans och gummistövlar (addition). Klädsel och miljö adderar känslan av friluftsliv och ledig tid. Till skillnad från Wyndhamn som förses med hundar som statussymboler, bidrar Carlgrens hundpromenad snarare med en förstärkning av henne som pensionär och "före detta" forskare (rearrangement).

Lundgrens roll som direktör för Skolverket betonas då han presenteras. I dessa sekvenser utelämnas hans titel som forskare i den återkommande textrutan, där står endast "Skolverkets generaldirektör" (deletion). Lundgren framställs också som mutad av politikern Göran Persson (S) i sitt karriärval, vilket är i linje med deckargenren. Carlgren och Lundgren representeras båda som misstänkta i jakten på skolans mördare, i kontrast till övriga forskare som framställs som dess beskyddare. Carlgrens forskningsbidrag till 1994 års läroplan utpekas som en bidragande orsak till skolans kris (substitution).

Sammanfattningsvis positioneras forskarsamhället som kollektiv (med undantag av de forskare som i VMS beskrivs som "det pedagogiska etablissemangen") som kunskapsförmedlare om skolan och dess tillstånd. Tittaren får ta del av forskares åsikter, forskningsresultat och slutsatser utan att de blir nämnvärt ifrågasatta eller granskade, fränsett Carlgren och Lundgren vilka, i likhet med skolpolitiker (se nedan), hålls personligen ansvariga för den svenska skolans problem. För att upprätthålla den diskurs som konstrueras om forskares och politikers motsatsförhållande till varandra, pekars Carlgren och Lundgren ut som "det pedagogiska etablissemangen". De berättartekniska resurserna används effektivt för att tittaren *inte* ska uppfatta Carlgren och Lundgren som en del av det samtida forskarkollektivet. I övrigt framställs ett nutida forskarkollektiv som enligt sin uppfattning om svensk skola och avkrävs i rekontextualiseringen inget ansvar för skolans utveckling. Å ena sidan positioneras de som kunniga och trovärdiga å andra sidan utan reell makt att påverka. De framställs snarare som samtalspartner *om* skolan, än som medaktörer *i* skolutveckling. De tilldelas den upphöjda domarens roll. I VMS formulerar till exempel Jan-Eric

Gustafsson, professor i pedagogik, i sina slutord vad som utgör själva dödsstöten; “det är introduktionen av betyget underkänt”.

Subjektspositionering av politiker

Politiker representeras frekvent i båda programmen. I VMS intervjuas tidigare riksdagspolitikerna Lars Leijonborg (L), Beatrice Ask (M) och Gustav Fridolin (MP) i nyproducerade klipp där de ger förklaringar till de skolreformer de varit med och genomfört. I huvudsak är det dock via arkivklipp som tittarna får möta politiker. Ofta framstår dessa klipp vara valda med syftet att framställa politikernas starka tilltro till allt från IT till kommunalisering och betyg (purpose). Till exempel visas ett nyhetsklipp från tidigt 1990-tal med dåvarande skolminister Ask där hon säger att hon är stolt över såväl den nya läroplanen som det nya betygssystemet. Rekontextualiseringen av politikernas perspektiv blir att de är nöjda med genomförda reformer, såväl när de gjordes som retrospektivt.

Samtida skolpolitiker representeras i VMS endast genom korta spontana intervjuer med skolpolitiska talespersoner i Riksdagshuset. De får frågan om vad som är problemet med svensk skola och svarar att skolan: mår dåligt, är sämre, sjuk och kan inte lappas och lagas. Respondenterna kopplar dock inte skolans utmaningar till tidigare reformer utan hänvisar till allt från segregation till systemfel, avsaknad av föräldraengagemang och bristande ordning och reda. Alla är också överens om att betyget F bör vara kvar. När Rönndahl vill veta hur Utbildningsutskottet arbetar för att lösa utmaningarna visar det sig att utskottets möte är inställt med förklaringen att de inte har några ärenden att diskutera. Politikernas beskrivning av en skola i kris skildras i kontrast till att de inte anser sig ha något att diskutera på sina utskottsmöten (rearrangement). Denna framställning förstärker en bild av politiker som aningslösa om skolans situation. I DSS saknas representation av samtida politiker vilket gör att tittarna inte får veta hur dagens politiker ser på situationen, det vill säga aktuell skolpolitik utelämnas (delition).⁷

Politiska beslut undgår dock inte kritik i programmen. I VMS säger programledaren att skolan, genom kommunaliseringen, tycks ”vara utsatt för olika kommunpolitikernas populistiska infall och upptåg”. Samtidigt visas återkommande lösryckta klipp på kommunala politiker (repetition).

⁷ Notera att den samtida skolministern medverkar och kommenterar DSS i Eftersnacket, som ligger utanför det empiriska material vi studerat.

Dessa klipp har i sitt ursprungliga sammanhang ingenting med skolan att göra, är inspelade på olika platser och vid olika årtal som förstärker politikernas subjektpositionering som mindre tillförlitliga i relation till skolan (rearrangement). När klippen återupprepas vid ett senare tillfälle förstärks denna representation ytterligare då programledaren säger att dessa politiker är ”lika korkade som reformen” (repetition, purpose).

I VMS används en anslagstavla med rubriken ”huvudmisstänkta” som ett medierande verktyg för att förstärka true-crime genren. I enlighet med det valda berättargreppet sätter Rönndahl upp porträttbilder på politiker i samband med att de diskuteras som skyldiga till skolans död (rearrangement). Genom dessa tillägg förstärks misstroendet mot politikernas roll i svensk skola och de representeras tillsammans med det tidigare utpekade ”pedagogiska etablissemangen” och privata skolkoncernägare (se nedan) som misstänkta karaktärer i ett kriminaldrama (additions).

Figur 3

Rekvirita ur VMS

Not. Foto: SVT

När fotografierna av tidigare utbildningsministrar Persson (S), Ylva Johansson (S) och Kjell-Olof Feldt (S), sätts upp på tavlan över huvudmisstänkta för skolans död visas samtidigt en i övrigt okommenterad textremsa i övre delen av bilden om att de har ”erbjudits att medverka i programmet” (rearrangement). Vi får inte veta om eller varför de har avböjt. Utelämnandet av

EDUCARE

politikernas förklaringar bidrar till ett narrativ där de undviker att svara och därmed förstärks intrycket av deras skuld (delition).

I VMS säger programledaren rakt ut att: "Betygskarusellen är såklart politikernas fel". Genom speakertexter och bildval förstärks också representationen av politiker som personligt ansvariga för skolreformer (substitution). Med hjälp av en voiceover i DSS får tittaren veta att elevers stress och psykisk ohälsa ökat "särskilt efter Jan Björklunds skolreformer". Programledaren Rönndahl frågar sig i VMS: "Vem är mannen bakom den här bestialiska reformen?" och svarar själv att det är utbildningsminister Persson. Digitaliseringen av skolan beskrivs i samma program som "Carl Bildts satsning" och *IT-i-skolan* tillskrivs skolminister Johansson (S).

Personfokus på enskilda politiker förstärks också genom en återkommande hånfull ton i VMS där egenskaper och utseende framhålls, vilket är i linje med programmets satiriska ansats. Programledaren skämtar till exempel om Perssons vikt och säger: "Sveriges kanske tyngsta politiker genom tiderna" och "betonghäck". I ett animerat klipp får Persson själv säga: "Jag är tjock, mycket tjock" (rearrangement).

Figur 4

Animering i VMS

Not. Foto: SVT

Politikers motiv representeras närmast som dunkla och korrupta. I VMS säger programledaren tillexempel att Persson ”kör över allt och alla” och ”lurar med sig” lärare från olika fackförbund för att genomdriva kommunaliseringen. Samtidigt syns Persson spela schack i ett arkivklipp där han gör bondeoffer och jämförs med Machiavelli (rearrangement). Ett fotografi från en julmiddag hemma hos Ask där Odd Ejken och Anders Hultin (dessa arbetade vid Utbildningsdepartementet, företrädde friskolereformen och grundade sedan en friskolekoncern) presenteras som ett bevismaterial i programledarens utredning. Sättet att presentera bildmaterialet bidrar till att misstänkliggöra motiven bakom deras politiska beslut (rearrangement, purpose).

Båda programmen ställer också genomgående politikens beslut mot forskares perspektiv. I DSS får tillexempel forskare beskriva hur det kan saknas både utredningar och remisser vid politiska beslut och att politiker i sina reformer inte ”överhuvudtaget tar hänsyn till” konsekvenser för exempelvis hälsa och välmående. Alli Klapp, docent i pedagogik, säger att: ”Politikerna är rädda för att om man tar bort F:et så kommer eleverna typ att sluta gå till skolan. Vilket är ett stort misstag.”

Sammanfattningsvis tillskrivs politiker en positionering som nonchalanta i relation till forskning och okunniga om skolfrågor. De framställs som aktörer vilka agerar utifrån egna (politiska eller ekonomiska) intressen och därmed fattar drastiska beslut om omfattande skolreformer utan vetenskaplig grund. Detta oavsett partifärg. Genom en rad berättartekniska arrangemang får tittarna se politiker från höger till vänster förlöjligas och hur forskare och lärare ifrågasätter och kritiserar deras politiska beslut. Enskilda politiker framställs, i likhet med det ”pedagogiska etablissemangen” som personligt skyldiga till skolans kris.

Subjektspositionering av skolledare

Det är huvudsakligen ledare för friskolor som representeras i tv-serierna. Dessa positioneras som ifrågasatta och i försvarsställning. I DSS ser vi privatskolan Academias VD bemöta den kritik som framförts om att friskolor skulle hålla lägre kvalitet än kommunala skolor. Speakerrösten berättar också att Academias VD *inte* håller med forskarna om att det fria skolvalet bidrar till segregation. Istället hänvisar VD:n till misslyckad bostads- och integrationspolitik. Academias VD representeras också med känslomässiga reaktioner: ”Jag är lite ledsen över den här debatten där man bara pratar om att det är friskolor som är problem i betygsättningen” (reaction). Han menar istället att det är systemet i sig som gör det svårt att sätta likvärdiga betyg. I VMS säger

EDUCARE

ägaren av Engelska skolan, på motsvarande sätt att: ”Det är fruktansvärt att bli beskylld [för att bidra till segregation]”. Hon säger vidare: ”Om en skola är dålig får föräldrarna utnyttja sin valmöjlighet och gå till en annan skola”. Grundare av Kunskapsskolan, menar att det faktum att vi tillsammans betalar och kan välja skola är en framgångsrik modell utan nackdelar. Sammantaget tycks representationerna av ledare för friskolor syfta till att förstärka en motsättning mellan deras perspektiv och den kritiska samhällsdebatten rörande skola och ägandeformer (purpose).

Figur 5a och 5b

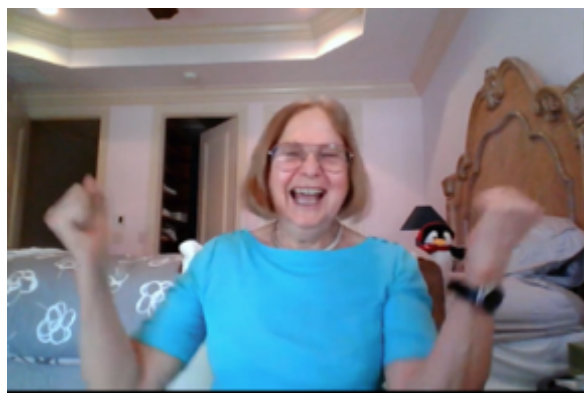
Grundare av Kunskapsskolan i VMS

Not. Foto: SVT

I VMS visas återupprepade klipp från en intervju med Kunskapsskolans grundare där han rör sina knutna händer i cirkelrörelser mot kroppen (repetition). Samtidigt spelas en glad melodi med en tågvissla, som låter som något hämtat ur ett barnprogram, och Rönndahl säger: ”Ho, ho! Nu går vinsttåget till Miljardberga” (rearrangement, addition). Grundaren framställs på så vis som girig. För att förstärka detta perspektiv används kommentarer om att friskoleägares intäkter är högre än bankchefers (substitution). Informationen om att Engelska skolans ägare sålde 70 procent av sitt bolag och deklarerade inkomster på 691 miljoner kronor illustreras med klipp på hur hon glädjestrålade gör segergester (reaction). Samtidigt projiceras summan i stor text över henne (rearrangement).

Figur 6a och 6b

Not. Foto: SVT

Rektorer i kommunala skolor är, till skillnad från ägare av friskolor, sparsamt förekommande i tv-serierna. Det är endast i DSS som tittarna får möta ett par exempel. Rektorn för Bergsjöskolan presenteras med en skylt som berättar att han vunnit pris för trygghetsarbete. Han går igenom skolan, hejar på alla, nämner elever vid namn och småpratar med dem (substitution). Berättargreppet tycks medvetet vilja framhålla en sympatisk bild av en rektor (purpose). I samma serie visas också en studierektor från Danmark som betonar vikten av trivsel och att ta bort betygen för att motverka stress. I dessa båda inslag är det den omtänksamma och medvetna rektorn som framställs i såväl tal som bild (rearrangement, purpose). Budskapet ger en strimma av hopp om att skolledningar kan skapa goda förutsättningar. Denna potential tonas dock ner då merparten av programtiden används till samhällsutmaningar, politikers beslut och vinstdrivande konkurrenser (delition).

Vad som heller inte framkommer är andelen privatägda skolor och vad den fördelningen innebär för det inflytande som privatiseringsreformen har haft i Sverige (delition).⁸ Fördelningen av programtid som skildrar rektorer på kommunala skolor kontra ledare av friskolor speglar inte den utbredning skolformen fått i samhället. Det blir snarare fenomenet friskolor som problematiseras än skolledarskap. Rektors potential som beslutsfattare med inflytande över skolverksamheten, oavsett huvudman, hamnar i skymundan (delition).

⁸ Läsåret 22/23 är andelen friskolor inom svensk grundskola 17,6%.

Sammanfattningsvis representeras i de båda programmen en motsättning mellan ägare av friskolor å ena sidan och forskare å andra sidan. Skolägarna konstrueras som förslagna. Betoningen på hur friskolelobbyismen drevs av samma personer och politiker som sedan själva startade privata skolor förstärker denna bild och positionerar skolägare som handlingskraftiga och hänsynslösa med makt över Skolsverige.

Subjektspositionering av lärare

Trots att de två tv-serierna behandlar den svenska skolan är få aktörer verksamma lärare. Den profession som har sitt dagliga arbete i skolan får därmed inte en framträdande roll i rekontextualiseringen (delition). Detta följer den övergripande programidén i VMS att hitta förövarna, då lärarkåren inte framställs som en grupp som Rönndahl misstänker.

I DSS visas inslag med lärare som menar att reformerna har gett lägre kvalité i verksamheten då till exempel utflykter och museibesök inte längre hinns med. Uttalandena indikerar att lärare inte tycks styra över sin egen yrkesutövning. Denna positionering förstärks i DSS i episoden om betyg (purpose). En tidigare lärare som lämnat yrket och nu arbetar som rörmokare, beskriver hur en erfaren kollega satt och grät därför att skolledaren krävde att betygen skulle höjas. Han fortsätter: ”Vi lärare kände en väldigt stor press”. På hans presentationsskylt står att läsa: ”Arbetade 2008—2017 som lärare i samhällsvetenskap och religion. Slutade som lärare efter att ha kritiserat Academias besparingar” (substitution). En verksam lärare inom samma skolkoncern talar också om pressen att sätta höga betyg. Hon anser att det är en orsak till att lärare byter yrkesbana: ”Man orkar inte helt enkelt”. Liknande slutsatser dras i VMS i episoden om kommunaliseringen. I arkivbilder säger en lärare som deltog i protesterna: ”Jag funderar nästan på att hoppa av och sluta”. Klippet förstärker intrycket av att en missnöjd lärares enda alternativ är att lämna professionen (reaction). Att vara kvar som lärare framställs i DSS snarare som ett misslyckande. ”Det är nästan så man skäms men jag har jobbat här i 34 år i sommar” säger en lärare, verksam på Bergsjöskolan.

Bergsjöskolan beskrivs för övrigt i DSS som en segregerad skola som lyckats vända betygen uppåt. Detta framställs dock inte främst bero på lärare och rektor utan på att de har vänt sig till forskare. Detta påpekas vid flera tillfällen (repetition). Speakerrösten säger bland annat att skolan har arbetat ”målmedvetet med hjälp av forskare för att få upp skolans resultat”. Ett av de få undervisningsexempel med samtida lärare som visas i tv-serierna, är från Öregårdskolan i Danmark och representerar alltså *inte* svensk skola.

Sammanfattningsvis presenteras lärare utifrån en kollektivistisk vinkel då få lärare får representera hela kåren. Lärarna framställs i programmen som måna om sin profession och status, å andra sidan verkar de överlag missnöjda och sakna påverkanskanaler. Lärarna i både samtida klipp och arkivmaterial framställs som offer, satta att hantera allt från ny teknik till klagande föräldrar och betygskrav. Denna bild av en samstämmig och utsatt lärarkår konfirmeras i det sista avsnittet i VMS när programledaren konstaterar: ”Men lärarna då, hur upplever de att det är att traska runt på den här brottsplatsen och försöka göra något vettigt? Dåligt!” Uttalandet förstärks av arkivklipp från 2018 om hur svårt det är med alla arbetsuppgifter och med ett elevunderlag där många har stora svårigheter.

Subjektspositionering av elever

I VMS uttalar sig inga elever som går i dagens skolsystem (delition). De få intervjuer som görs är historiska arkivklipp. Alla avsnitten börjar med att Rönndahl följer sin dotter till skolan. De håller varandra i hand samtidigt som han funderar över dotterns och sin egen skolgång och hur skolan har utvecklats. Rönndahl talar om sin upplevelse av att gå i svensk skola på 80-talet. Han frågar sig hur det är att gå i skolan idag, men dottern tillfrågas aldrig. Far och dotter strosar till skolan ackompanjerade av melodisk pianomusik. I bakgrunden hörs och syns barn som träffas på skolgården och gungar. Ord och bild gestaltar en romantisk bild av barndom och skoltid genom dessa tillägg (addition).

Den humoristiska karaktären i VMS kan vara en faktor för uteslutandet av elevröster. En möjlig tolkning är att diskursen om en dysfunktionell skola fungerar bättre att ironisera över i frånvaron av enskilda elever. Det tycks dessutom svårt att bilda diskursen om elever som offer, vilket blir tydligt även i DSS. Eleverna ser nästan uteslutande glada och harmoniska ut, vilket därmed går i kliché med den diskurs som konstrueras genom vad som sägs.

DSS har ett annorlunda sätt än VMS att representera skolelever. Redan i rubriksättningen av de olika avsnitten framgår att fokus är mer elevnära (Bilaga 1) och flera elever som befinner sig i dagens grundskola medverkar. En fokusgrupp med sju utvalda elever mellan tolv och femton år från Adolf Fredriks musikskola berättar om sina upplevelser av svensk skola. Denna grupp av elever från en skola med antagningsprov och högre avgångsbetyg än genomsnittet får representera alla Sveriges grundskoleelever (purpose).

EDUCARE

DSS använder kontrastering i sin dramaturgi för att visa på skolans betygssystem som pressande och utestängande. Tittaren får möta Zelda, 19 år. Hon presenteras av speakerrösten med orden: ”En av dem som drabbats är Zelda”. Zelda saknar godkända betyg från grundskolan. Hon filmas i sitt rum där hon sitter på sin säng och klinkar på en ukulele (substitution). Zeldas klädsel, liksom hennes rum, skiljer sig från övriga ungdomar som deltar i programserien.

Figur 7

Zelda, tidigare elev, i DSS

Not. Foto: SVT

Zelda förklarar för tittarna att hon fått diagnosen autism och ADD. Hemma vid köksbordet berättar Zeldas mamma hur den individualistiska läroplanen med höga krav på prestation inte fungerat för Zelda. Då hon berättar att dottern saknar fullständiga betyg brister hon ut i gråt (reaction).

Tidigare i samma episod har tittaren mött eleven Cecilia från Adolf Fredriks musikskola. Hon befinner sig i skolan där hon just tagit fram dagens första skolmaterial (substitution). Cecilia berättar hur hon fortsätter skolarbetet när hon kommer hem. I nästa sekvens möter vi henne hemma i sitt rum då hon talar om läxor och förhör och om hur stressad hon är. Cecilias klädval är mer konventionellt än Zeldas och hennes rum är ordnat och fungerar väl som studiemiljö (purpose). Vid halv tio på kvällen sitter Cecilia i sin säng och filmar sig själv. Hon har franskaprov imorgon

och säger lågt in i kameran: ”Jag har flyttat runt lite i mitt hem, och nu har jag landat i min säng. Så att jag ska varva ner lite och så kan det här räknas som att sova.” I en annan sekvens ser vi Cecilia hemma i köket. Hon berättar för sin mamma att hon är stressad inför gymnasievalet. Mamman lyssnar och bekräftar dotterns upplevelse (reaction).

Figur 8

Eleven, Cecilia, i DSS

Not. Foto: SVT

En tydlig kontrast mellan de båda ungdomarna framträder. Cecilia förses med skolböcker och olika studiemiljöer, till och med hennes säng är en studieplats dygnet runt, för att positionera henne som en studiemotiverad men pressad skolelev (addition, substitution). Zelda förses med raka motsatsen av tillägg och förstärkningar för att visa på hopplöshet och utslagning. Kontrasterna är arrangerade och syftar till att lyfta fram de båda elevernas pressande och stressande relationer till svensk grundskola (rearrangement). Budskapet är att skolan tvingar Cecilia att lägga ohälsosamt mycket tid på sin utbildning, medan Zelda helt utestängts från utbildningssystemet (purpose). Framställningen av de utvalda eleverna i DSS är exempel på personifiering och specificering. Zelda är en specifik elev som blivit utestängd från svenskt skolsystem liksom Cecilia personligen representerar eleven som pressas av betyg och skolstress. Cecilia presenteras dock utifrån ett

kollektivistiskt perspektiv som representant för gruppen elever i årskurs 9. Cecilias unika villkor och förutsättningar tonas därmed ner till skillnad från den individuella framställningen av Zelda.

Sammanfattningsvis positioneras eleverna som offer i en dysfunktionell skola. Dock med motstridiga budskap mellan text och bild. Eleverna är i händerna på ett stort politiskt skolexperiment som pågått i decennier. Den diskurs som produceras betonar att eleverna har få och små möjligheter att påverka sin skola trots att de dagligen vistas där. Budskapet som förmedlas är att om resultaten sjunker i skolan så är det inte elevernas fel. Narrativet om stressade och utslagna elever rimmar illa med de potenta elever som får berätta om sin skolgång, bortsett från Zelda. I programmen konstrueras elever antingen som högpresterande eller utslagna ur skolsystemet. Det stora ”mellanskiktet” är osynliggjort (delition).

Diskussion

De studerade fallen utmärks av det Landahl et al. (2021) menar kännetecknar medialt skolkrisbudskap. Tv-serierna tar, som tidigare nämnts, sin utgångspunkt i två tydliga metaforer i sina representationer av svensk skola: mord och experiment. Dessa metaforer bidrar till att förstärka krisbudskapet, vilket har ett dominerande nyhetsvärde som genererar tittarsiffror (Bednarek & Caple, 2014; Strömbäck, 2008). VMS och DSS använder krisbudskap så att det både kan uppröra och underhålla i enlighet med tv-mediets villkor att nå ut (Kress, 2011). I VMS utnyttjas satirens kritiska funktion tillsammans med deckargenrens granskande narrativ för att på ett humoristiskt sätt avslöja politikers beslut som moraliskt tveksamma. Genom att roa görs därmed ett angeläget ämne mer lättsamt (Stiernstedt, 2014). En förenklad svart-vit diskurs, där tilltro och misstro tilldelas forskare respektive politiker och friskoleägare, gör budskapet mer tillgängligt. I DSS används spelmetaforen, med hjälp av ett brädspel, som ett tillgängliggörande pedagogiskt grepp i linje med genren informationsinriktat utbildningsprogram (Wallengren, 2005). Mot bakgrund av tittarsiffrorna framstår gestaltningarna som lyckade. I denna bemärkelse kan rekontextualiseringen av svensk skola anses fungera väl i tv-serierna. Underhållande satir och populärvetenskap förmår nå ut till tittare och därmed väcka intresse (Fletcher, 1987) kring svensk skola hos medborgare som annars kanske inte skulle engagera sig i skoldebatten.

Samtidigt riskerar tv-seriernas fokus på reformhistorisk kritik, tillsammans med SVT:s uppdrag som opartisk och oberoende kunskapsproducent, att leda tittaren att förstå tv-serierna som

dokumentära och därmed tolka budskapet som en fullständig återgivning av situationen i svensk skola (Wallengren, 2005). Sammantaget medför det dramaturgiska greppet, som bygger på dikotomier, att budskapet designas så att det enklare kan tas emot på bekostnad av en mer mångfasetterad framställning av ett komplext samhällsfenomen (Baroutsis, 2019; Edling, 2020; Ekström & Moberg, 2017; Kress, 2011; Strömbäck, 2019; Wiklund, 2018). Detta är en bred diskursordning som berör flera samhällsområden, det vill säga skolan utgör inte ett avvikande exempel i den polariseringstrend som råder i samtida demokratier (Scholtz, 2024). Här ställs vikten av att vara medialt gångbar och väcka intresse för skolfrågor mot att skildra en mer nyanserad bild av skolans utveckling och roll i samhället. Diskurser om att svensk skola i decennier utvecklats negativt, definieras effektivt via ljud och bild i tv-mediet (Bednarek, 2015; Wallengren, 2001), främst genom framställningen av aktörerna och deras tilldelade position (van Leeuwen, 2013).

Vem tillskrivs då makt över svensk skola i de två tv-serierna? De bilder som presenteras bekräftar det som lärare ger uttryck för enligt Åberg och Lenz Taguchi (2009), det vill säga att det är politiker som innehar makt. Politiker och friskoleägare beskrivs i tv-serierna med makt att fatta avgörande beslut och utöva inflytande. De framställs dock endast med maktauktoritet och utan den kunskapsauktoritet som i programmen förläggs till forskare. Forskare positioneras som kunniga samtidigt som de inte presenteras som aktörer på skolans realiseringsarena, utom med två undantag. De forskare som benämns "det pedagogiska etablissemangen" pekas snarare ut som aktivt bidragande till skolkrisen, vilket är i linje med ett konspirationsteoretiskt perspektiv i tidigare mediedebatt (Magnússon, 2021). För att upprätthålla dikotomin mellan forskare och politiker sker därför en avskärmning mellan aktiva skolforskare och "det pedagogiska etablissemangen" i framställningen. Båda programmen tillskriver samtidigt forskare en betydande roll för svensk skolas framtida utveckling genom att de framställs som förmögna att peka ut rätt riktning. Diskursen som konstrueras målar därmed upp ett gap mellan kunskap och inflytande, det vill säga de som äger makt i form av kunskap saknar makt att förändra liksom omvänt.

Lärare positioneras i enlighet med tidigare forskning som maktlösa (Sundberg, 2021) och utan skuld (Edling, 2020). Det handlingsutrymme som tillskrivs lärare handlar om att på olika sätt hantera sitt uppdrag inom rådande reglering och ramar. I den diskurs som reproduceras i tv-serierna framställs lärares utväg för att förändra sin situation främst vara genom att lämna yrket. Svensk skola beskrivs vidare som en praktik som inte kan hanteras av de lärare som verkar där på daglig basis utan hjälp

av yttre experter. Denna bild ligger i linje med andra SVT-produktioner såsom programmet *Klass 9A*, där producenterna låter expertlärare gå in och ta över undervisningen, och programmet *Den blomstertid* som visar hur artister genomför ett musikprojekt tillsammans med eleverna.⁹

Även elever positioneras som maktlösa i relation till skolan. Skolan rekontextualiseras som inriktad på segregation och utslagning av svaga elever, då endast elever med gynnsamma förutsättningar tycks förmå presterar. Samtidigt utmålas skolan som en ohälsosam plats för såväl hög- som lågpresterande. I analysen framträder en paradox i iscensättningen av elever som offer för svensk skola. Narrativet bilsätts inte då de elever som deltar säger att de mår dåligt men ser välmående och glada ut samtidigt som de agerar självständigt och potent i sin återgivning av sin egen skoldag. Här ställs ord mot bild. En intressant kontrast till diskursen om skolan som ohälsosam för elever är den mediedebatt som fördes 2020 under covid-pandemin då Folkhälsoinstitutet tillsammans med experter och forskare argumenterade för vikten av att hålla skolan öppen för barn och unga, främst av hälsoskäl (ECDC, 2023). Detsamma gäller för rådande samhällsdebatt om skolan som avgörande för att förebygga och motverka gängkriminalitet. Detta visar på det som Landahl et al (2021) påpekar, att samhälls- liksom skolproblem alltmer blivit varandras angelägenheter och därmed också förväntas kunna vara varandras lösning.

En diskurs konstrueras dock lika mycket av det som utelämnas och inte nämns (Eriksson & Machin, 2019; Kress, 2010). Programmen fokuserar skolreformer men utelämnar till exempel rådande kontext när de politiska besluten fattades. Likaså är potenta lärarröster som beskriver fungerande verksamheter i svensk skola (Stark, 2019) påtagligt frånvarande. Detta kan tolkas som att dessa lärare antingen inte existerar eller att ett sådant tal om svensk skola inte är möjligt i rådande diskurs (Bredmar, 2014; Stark, 2019). En systemkritisk röst förbehålls främst akademien. Tittaren får veta mycket om forskares analyser och politikers motiv, men desto mindre om lärares och elevers drivkrafter. Skolans realiseringsarena framställs som ett resultat av dess formuleringsarena. En förenklad bild av skolan kan därmed leda till att befästa dikotomier (Strömbäck, 2019) och öka gapet mellan dess formuleringsarena och dess realiseringsarena.

⁹ *Klass 9A* sändes i SVT 2008 och 2011. *Den blomstertid* sändes i SVT 2023.

En dominerande diskurs har en effektivt normerande funktion (Foucault, 1993). Den skoldiskurs som reproduceras av SVT riskerar således att forma självbilder och handlingsmönster i relation till svensk skola. I programmen konstrueras krisen i svensk skola som begriplig för forskare, men svårbegriplig för skolpolitiker. Skolan utmålas vidare som utsatt för skolreformer som inte går att värja sig emot, där lärare och elever endast har till uppgift att realisera dem. Svensk skola framställs som toppstyrd, i händerna på okunniga politiker och giriga friskoleägare. Ur ett lärarperspektiv konstrueras skolan som en icke fungerande arbetsplats och ur ett elevperspektiv utmålas den som en plats med omänskliga krav. De bilder av svensk skola som framträder i resultatet kan både engagera och uppröra och kan därmed tolkas som kraftfulla inlägg i skoldebatten, förmögna att lyfta skolfrågor.

Föreliggande MCDA synliggör hur den bild som presenteras i tv-serierna inte problematiserar vaneseende och slentrianmässigt tänkande om skolan. Denna kritiska granskning av bilder av svensk skola i tv-serierna öppnar upp för andra frågor och diskurser, som exempelvis skolan som viktig för barns och ungas hälsa liksom lärare och rektorer som aktörer med potentiell makt på skolans realiseringsarena. Resultatet kan därmed synliggöra kritiska aspekter av tv-seriernas multimodalt framställda skoldiskurser och bidra med underlag till en mer komplex diskussion om svensk skola, utifrån fler perspektiv och med fokus på såväl dess brister, som utvecklingspotential och möjlighetshorisonter. Studiens bidrag reaktualiserar därmed svensk skola som en angelägen samhällsfråga och belyser vikten av breddad skoldebatt.

Begränsningar och vidare forskning

Nedan presenteras slutsatser med medvetenhet om att de baseras på ett begränsat empiriskt underlag och därmed, i linje med metoden (Denscombe, 2017), inte nödvändigtvis är generaliserbara till mediabilder i bred bemärkelse. Styrkan med en MCDA är att analysen syftar till att belysa normerande diskurser för vidare diskussion och alternativa förståelser. Analysens tillförlitlighet hänförs till transparensen och konsekvens i redogörelse för material och tolkning. Så har vi tillexempel genomgående fokuserat på maktperspektiv i rekonstextualiseringen och avstått från att dra slutsatser mot basis av information (om exempelvis aktörer) som tittare inte får ta del av i det empiriska materialet. För att vidare undersöka vilka genomslag programmen fått hos allmänheten krävs ytterligare forskning med tittarna som studieobjekt. Utifrån föreliggande studie

framstår det också som relevant att sätta de bilder som presenteras i programmen i relation till lärares, skolledares och elevers förståelse av svensk skola. Resultatet väcker också frågor om hur de presenterade mediala bilderna av svensk skola påverkar lärarutbildning och rekrytering av lärare.

Slutsats

Resultatet visar hur SVT befinner sig i ett spänningsfält i valet mellan att locka tittare med krisbudskap eller presentera mer nyanserade bilder av svensk skola. Denna utmaning för media framträder även i tidigare studier (Baroutsis, 2019; Berliner & Glass, 2014). I detta sammanhang är det angeläget att uppmärksamma den särskilda maktposition som SVT besitter. Analysen synliggör hur skattefinansierad public service kan konstruera och befästa en dominerande negativ skoldiskurs.

I problematiseringen av maktstrukturer som produceras i tv-seriernas rekontextualisering framträder en diskurs som befäster en polarisering mellan politiker och forskare, snarare än mellan partiblock. En sådan beskrivning av maktförhållanden i svensk skola tillsammans med onyanserade bilder av en skola i kris kan antas påverka förtroendet för svenskt utbildningsväsende negativt. De granskade tv-seriernas diskursiva konstruktion kan underblåsa skolpolitikerförakt och leda till att samhällsmedborgarna upplever att deras möjlighet att påverka situationen i svensk skola via sin rösträtt är begränsad. Samtidigt visar tittarsiffrorna på att en stor grupp medborgare intresserat sig för skolfrågor. Detta kan tolkas som att tv-seriernas provocerande och tillgängliga framställan väcker engagemang vilket i förlängningen kan bidra till debatt om alternativa skoldiskurser och förändring. En alternativ tolkning är därmed att de båda programmen, på delvis olika sätt, gemensamt kan fungera som ögonöppnare för svensk skola som en betydelsefull samhällsfunktion att slå vakt om. Här öppnar sig därmed spelrum för nya skolpolitiska agendor och reformer.

Sammantaget fokuserar SVT:s representation av svensk skola företrädesvis på skolans formuleringsarena och mindre på dess realiseringsarena. I relation till dessa bilder av svensk skola kan yrkesverksamma lärares och skolledares ansvar diskuteras. SVT:s framställan av realiseringsarenan kan tolkas som verksammas maktlöshet liksom en uppmaning till lärare och rektorer att reagera och ge alternativa berättelser om skolan utifrån sina professioner. I linje med Wiklund (2018) ser vi verksamhetsperspektivet som en möjlighet till mer nyanserade mediala bilder

av svensk skola. Att samla och stärka yrkesverksamma lärares och rektorers röster i det publika samtalet om svensk skola framstår som angeläget.

Referenser

- Andersson, G. L. (2007). Media's impact on educational policies and practices: Political spectacle and social control. *Peabody Journal of Education*, 8(1), 103–120. doi: 10.1080/01619560709336538
- Bagger, A., & Lillvist, A. (2021). Mediala diskurser om inkludering: En berättelse om (gem)ensamhet. *Utbildning & Demokrati - tidskrift för didaktik och utbildningspolitik*, 30(1), 45-74. doi: 10.48059/uod.v30i1.1551
- Baroutsis, A. (2019). Understanding media mentalities and logics: Institutional and journalistic practices, and the reporting of teachers' work. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 40(4), 545-559. doi: 10.1080/01596306.2017.1399861
- Bednarek, M., & Caple, H. (2014). Why do news values matter? Towards a new methodological framework for analysing news discourse in Critical Discourse Analysis and beyond. *Discourse & Society*, 25(3), 135-158. doi: 10.1177/0957926513516041
- Bednarek, M. (2015). Corpus-assisted multimodal discourse analysis of television and film narratives. I P. Baker & T. McEnery (red.), *Corpora and Discourse Studies* (s. 63-87). Palgrave Macmillan.
- Berglez, P. (2019). Kritisk diskursanalys. I M. Ekström & B. Johansson (red.), *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap* (s. 225-254). Studentlitteratur.
- Berglez, P., & Olausson, U. (2008). Kritisk diskursanalys. I M. Ekström (red.), *Mediernas språk* (s. 121-138). Liber.
- Berliner, D. C., & Glass, G. V. (Red). (2014). *50 myths and lies that threaten America's public schools: The real crisis in education*. Teachers College Press.

- Bredmar A-C. (2014). *Lärares arbetsglädje: Betydelsen av emotionell närvaro i det pedagogiska arbetet*. [Doktorsavhandling, Göteborg Universitetet].
- Bryman, A., & Bell, E. (2017) *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (3e uppl.). Liber AB.
- Cohen, J. (2010). Teachers in the news: A critical analysis of nne US newspaper's discourse on education 2006-2007. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 31(1), 105-119. doi: 10.1080/01596300903465450
- Denscombe, M. (2017). *The good research guide: For small-scale social research projects*. McGraw-Hill Education.
- ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control). (2023). *The Swedish advice-making process for distance learning in schools, November 2020–April 2021. An after-action review*. <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/covid-19-swedish-advice-making-process-schools-2020-2021.pdf>
- Edling, S. (2020). Faror med en förenklad mediedebatt om lärarutbildning. I A. Fejes & M. Dahlstedt (red.), *Perspektiv på skolans problem. Vad säger forskningen?* (s. 71-84). Studentlitteratur.
- Edling, S., & Lijestrand, J. (2020). Let's talk about teacher education! Analysing the media debates in 2016-2017 on teacher education using Sweden as a case. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 48(3), 251-266. doi: 10.1080/1359866X.2019.1631255
- Ekström, M., & Johansson, B. (2019) Introduktion. I M. Ekström & B. Johansson (red.), *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap* (s. 11-26). Studentlitteratur.
- Ekström, M., & Moberg, U. (2017). Semiotik. I M. Ekström (red.), *Mediernas språk*, (s. 17-39). Liber.
- Eriksson, G., & Machin, D. (2019). Multimodal analys av audiovisuell kommunikation. I M. Ekström & B. Johansson (red.), *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap* (s. 255-276). Studentlitteratur.
- Fairclough, N. (1995). *Media discourse*. Edward Arnold.

Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse*. Routledge.

Fletcher, M. D. (1987). *Contemporary political satire: Narrative strategies in the post-modern context*. Lanham.

Folke-Fichtelius, M. (2003). *Utbildningspolitik och medialogik: en fallstudie av medias betydelse i debatten om skolan*. Studies in Educational Policy and Educational Philosophy (STEP). Research Report 2003:1. Uppsala universitet.

Foucault, M. (1993). *Diskursens ordning*. Brutus Östlings Bokförlag Symposium.

Franklin, B. (2004). Education, education and indoctrination! Packaging Politics and the three 'Rs'. *Journal of Education Policy*, 19(3), 255-270. doi: 10.1080/0268093042000207601

Hackett, R. (2001). News media and civic equality: Watchdogs, mad dogs or lap dogs? I E. Broadbent (red.), *Democratic equality: What went wrong?* (s. 197–213). University of Toronto Press.

Hansen, A. (2009). Researching 'Teachers in the News': The portrayal of teachers in the British national and regional press. *Education 3-13*, 37(4), 335-347. doi: 10.1080/03004270903099900

Hultén, M. (2019). *Striden om den goda skolan. Hur kunskapsfrågan enat, splittrat och förändrat svensk skola och skoldebatt*. Nordic Academic Press.

Höijer, B. (2017). Sociala representationer i medietexter. I M. Ekström (red.), *Mediernas språk* (s. 139-164). Liber.

Kress, G. R. (1993). Against arbitrariness: The social production of the sign as a foundational issue in critical discourse analysis. *Discourse & society*, 4(2), 169-191. doi: 10.1177/0957926593004002003

Kress, G. R. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge.

Kress, G. R. (2011). What is mode? I C. Jewitt (red.), *The Routledge handbook of multimodal analysis* (s. 54-67). Routledge.

- Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Landahl, J., Sjögren, D., & Westberg, J. (2021). *Skolans kriser: Historiska perspektiv på utbildningsreformer och skoldebatter*. Nordic Academic Press.
- Ledin, P., & Machin, D. (2017). Multi-modal critical discourse analysis. I J. Flowerdew & J. E. Richardson (red.), *The Routledge handbook of critical discourse studies* (s. 60-76). Routledge.
- Lindensjö, B., & Lundgren, U. P. (2000). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. HLS förlag.
- Lundahl, C., & Serder, M. (2020). Is PISA more important to school reforms than educational research? The selective use of authoritative references in media and in parliamentary debates. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 6(3), 193-206. doi: 10.1080/20020317.2020.1831306
- Lundgren, U. P. (1972). *Frame factors and the teaching process: A contribution to curriculum theory and theory on teaching*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet].
- Machin, D. (2013). What is multimodal critical discourse studies? *Critical Discourse Studies*, 10(4), 347-355. doi: 10.1080/17405904.2013.813770
- MacLure, M. (2003). *Discourses in educational and social research*. Open University Press.
- Magnússon, G. (2021) ”De är många, de finns överallt och de har makt ...” Historisk kartläggning av det pedagogiska etablissemangen. I J. Landahl, D. Sjögren & J. Westberg (red.) *Skolans kriser: Historiska perspektiv på utbildningsreformer och skoldebatter* (s. 231–258). Nordic Academic Press.
- Melander, F. (2004). Kris i skolan? En analys av den aktuella svenska skoldiskursen. I A. Persson, M. Greiff, H. Viggósson, E. Månsson, H. Stavreski, D. Collberg, A. Klapp Lekholm, B. Wigerfelt, I. Carlsson & F. Melander (red.), *Nära gränsen? Perspektiv på skolans arbetsliv* (s. 287–317). Arbetslivsinstitutet Syd.
- Nabi, R. L., & Oliver, M. B. (Red.) (2009). *The SAGE handbook of media processes and effects*. SAGE.
- Newman, J., & Clarke, J. (2009). *Publics, politics and power. Remaking the public in public services*. SAGE.
- Olofsson, J. (2010). *Krisen i skolan: utbildning i politiken och praktiken*. Borea Bokförlag.

- Piazza, P. (2014). The media got it wrong! A critical discourse analysis of changes to the educational policy making arena. *Education Policy Analysis Archives*, 22(36), 1-27. doi: 10.14507/epaa.v22n36.2014
- Reimers, E. (2014). Discourses of education and constitutions of class: Public discourses on education in Swedish PBS television. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 35(4), 540–553. doi: 10.1080/01596306.2013.871228
- Rehnberg, H. S. (2020). Pisa som belägg och auktoritetsförstärkare: En analys av mediekonstruktioner och deras funktioner i skolans granskningslandskap. *Språk och stil* (Uppsala, Sweden : 1991), NF 30. doi: 10.33063/diva-427674
- Ringström, J. (2014). Diskursanalys: en analys av andra ordningen eller en andra rangens analys? I J. Thelander (red.) *Den metodologiska labyrinten - Erfarenheter och vägval inom samhällsvetenskaplig forskning* (s. 113–124). Media-Tryck.
- Rönnerberg, L., Lindgren, J., & Segerholm, C. (2013). In the public eye: Swedish school inspection and local newspapers: exploring the audit-media relationship. *Journal of Education Policy*, 28(2), 178-197. doi: 10.1080/02680939.2012.701668
- Savolainen, R. (2022). Infotainment as a hybrid of information and entertainment: a conceptual analysis. *Journal of documentation*, 78(4), 953-970. doi: 10.1108/JD-08-2021-0169
- Scholtz, H. (2024). Polarization and partitioning representation: How an overlooked aspect of contemporary democracy leads to polarizing societies. *Sociology Compass*, 18(10), e70008. doi: 10.1111/soc4.70008
- Simpson, P. (2003). *On the discourse of satire towards a stylistic model of satirical humor*. John Benjamins Print.
- Stark, E. (2019). *Den goda skolan: i lagens namn eller en trygghetens famn? Diskurser om skolproblem i lokal media och bland skolverksamma*. [Doktorsavhandling, Umeå universitet].
- Stiernstedt, F. (2014). *Mediekritik* (1. uppl.). Studentlitteratur.

- Strömbäck, J. (2008). *På nyhetsmediernas agendor: en studie av hot och risker i det svenska nyhetsurvalet i morgonpress, kvällspress och TV*. Demokratiinstitutet
- Strömbäck, J. (2019). Journalistikens nyhetsurval och nyhetsvärderingar. I M. Karlssons & J. Strömbäck (red.), *Handbok i Journalistisk forskning* (s. 171-183). Studentlitteratur.
- Sundberg, D. (2021). *Svenska läroplaner: läroplansteori för de pedagogiska professionerna*. Studentlitteratur AB.
- Säljö, R. (2013). *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Studentlitteratur.
- Ulmer, J. B. (2016). Re-framing teacher evaluation discourse in the media: An analysis and narrative-based proposal. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 37(1), 43-55. doi: 10.1080/01596306.2014.921756
- van Leeuwen, T. (2013): The representation of social actors. I C. R. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (red.), *Texts and practices: readings in critical discourse analysis* (s. 32-71). Routledge.
- van Leeuwen, T. & Wodak (1999) Legitimizing immigration control: A discourse-historical analysis. *Discourse Studies*, 1(1), 83-118. doi: 10.1177/1461445699001001005
- Wallengren, A-K. (2001). Samhällsbyggarnas tv-undervisning. Estetik och ideologi i utbildningsprogram för televisionen. I B. Sandin (red.), *Om tilltal, bildspråk och samhällsyn i utbildningsprogrammen* (s. 19-125). Stiftelsen Etermedia i Sverige Nr 4.
- Wallengren, A-K. (2005). UR-bilder. Utbildningsprogram som tv-genre. Stiftelsen Etermedierna i Sverige.
- Weibull, L., & Wadbring, I. (2020). *Det svenska medielandskapet: traditionella och sociala medier i samspel och konkurrens* (2e uppl.). Liber.
- Wiklund, M. (2006). *Kunskapens Fanbärare: Den goda läraren som diskursiv konstruktion på en mediearena*. [Doktorsavhandling, Örebro universitet].

- Wiklund, M. (2018). The media as apparatus in the becoming of education policy: Education media discourse during two electoral periods. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 16(2), 99–134.
- Winther Jørgensen, M., & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur.
- Åberg, A., & Lenz Taguchi, H. (2009). *Ljssnandets pedagogik*. Liber.

Bilaga 1

Vem mördade skolan? och Vetenskapens värld: Det svenska skolexperimentet

Både *Vem mördade skolan?* och *Vetenskapens värld: Det svenska skolexperimentet* kan ses via svtplay.se (datum för ordinarie sändningstid för respektive avsnitt/episod anges i parentes nedan).

Vem mördade skolan?

Total programtid: ca 3 tim (6 episoder)

Publikstorlek (rating) i broadcast är 340 000 i snitt per avsnitt och en onlinering på 144 000 i snitt per avsnitt.

Programledare/manus: Jesper Rönndahl

Regi: Björn Edgren och Johanna Hurtig Wagrell

Manus: Björn Edgren, Johanna Hurtig Wagrell och Isak Jansson

Producent: Andreas Tschig

Projektledare: Carina Holmberg

Projektledare SVT: Clara Mannerheim

Avsnittsrubriker:

1. "Torpeden från Katrineholm" - Kommunaliseringen (Broadcast i SVT1 2022-04-05)
2. "Julkonspirationen" - Friskolereformen (Broadcast i SVT1 2022-04-12)
3. "En djävulsk plan" - En ny pedagogik (Broadcast i SVT1 2022-04-19)
4. "Hämnamaren i Rom" - Betygssystemet (Broadcast i SVT1 2022-04-26)
5. "Mördarmaskinen" Digitaliseringen (Broadcast i SVT1 2022-05-03)
6. "Sista spåret" - Sammanfattningen (Broadcast i SVT1 2022-05-09)

Vetenskapens värld: Det svenska skolexperimentet

Total programtid: ca 2 tim (2 episoder st i broadcasting, 4 st online)

Publikstorlek i broadcast är 172 000 i snitt per avsnitt och 25 000 i onlinering i snitt per avsnitt.

Reportrar: Louise Falk Enfors, Anna, Björklund, Johan Bergendorff och Bodil Appelquist

Producent och redaktör: Linus Brohult

Projektledare och ansvarig utgivare: Anna Schytt

Bredmar & Ellborg

Avsnittsrubriker (online):

1. Maxa betygen (Broadcast i TV2 2022-05-16)
2. Skolstressen (Broadcast i TV2 2022-05-16)
3. Friskolorna och glädjebetygen (Broadcast i TV2 2022-05-23)
4. En bättre skola (Broadcast i TV2 2022-05-23)